

Tre yttranden som GFF har lämnat i arbetet inom Länsstyrelsens Viltförvaltningsdelegation, VFD.

De handlar om genetisk förstärkning avseende jakt på varg samt inplantering av varg (metod och lokaler)

2010-11-08

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fåbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fåbodbruket.

En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”

Rovdjuren och dess förvaltning, SOU 2007:89, sidan 590

Naturvårdsverket
106 48 STOCKHOLM

Naturvårdsverkets önskan om yttrande inför 2011 års licensjakt på varg Dnr NV 02253-10

Gävleborgs Fåbodförening, GFF, ingår i Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation i Gävleborgs län, VFD X. Detta remissvar är utarbetat i GFF som underlag för arbetet i VFD X. Det ska även användas som GFF:s remissvar direkt till Naturvårdsverket. Ansvar för svaret är delegerat till ordinarie ledamoten i VFD X, Birgitta Höglund och/eller hennes ersättare Tomas Eriksson.

Naturvårdsverket begär förslag på

- tilldelning inom län eller delar av län
- eventuella jaktområden
- rangordning av revir som bör prioriteras ur skadesynpunkt
- hur jakten bör bedrivas i övrigt

Ställningstagande bör motiveras.

Remissvaret tar sin utgångspunkt i föreningens rovdjurspolicy (finns på www.xfabodar.se) och föreningens yttrande över Betänkande SOU 2007:89 Rovdjuren och deras förvaltning.

GFF ser minst två skäl mot utredningens uppfattning om licensjakt.

- Dels det byråkratiska problemet som kan innebära svårigheter att anpassa jaktformen till EU:s snåriga regelverk.
- Dels att licensjakt är ”blind” genom att jakten inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella faktorer.

Motförslaget är en ren förvaltningsjakt enligt ett system som tillämpas i Lettland och kräver ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en grupp förvaltningsjägare. En långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar

förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken. Nöjesjakt på stora rovdjur ska inte förekomma.

GFF vill att Viltskadecenter får en stärkt roll som samordnare i rovdjursförvaltningen. Besiktningsmän och förvaltningsjägare föreslås, för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap, vara anställda direkt vid Viltskadecenter. Koncentrationen gör att veterinär, juridisk och ekonomisk expertis ryms bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador.

- GFF konstaterar att allmän jakt på stora rovdjur är olämplig.
- GFF konstaterar att särskilda jägare inom rovdjursförvaltningen behövs.
- GFF hävdar att förekomsten av rovdjur inte får hindra möjligheten att inom jordbruk och rennäring bedriva djurskötsel.
- GFF vet att den biologiska mångfald och genetiska variation i utmarker och skogar som i dag uppfattas som hotad till allra största delen är beroende av traditionell hävd för sin överlevnad. Utmarkens flertusenåriga skötsel som fodermark genom mulbete och slätter har gett betingelser som markernas hävdgynnade och skötselberoende arter kräver.
- GFF förutsätter att den rovdjurspolitik som läggs fast är så utformad att den inte kan hota någon annan arts långsiktiga överlevnad.
- GFF anser att rovdjursförvaltningen skall belastas av de extra kostnader en fäbodbrukare kan drabbas av genom krav på hänsyn till rovdjur inom sitt verksamhetsområde.
- GFF påpekar att fäbodbrukare inte kan ta på sig de ökade kostnader i form av intensivare djurtillsyn och andra åtgärder som starkare rovdjursstammar kräver.
- GFF kräver att fäbodbrukares synpunkter väger tungt då åtgärder som kan förebygga rovdjursskador skall sättas in.
- Länsstyrelserna skall vara skyldiga att lämna ersättning för alla skador björn, järv, lo, varg eller kungsörn orsakar en fäbodbrukare.
- Alla former av skador som fäbodbrukare kan drabbas av såväl personligen som i sina företag och som på något sätt kan härledas till de stora rovdjurens närvaro skall ersättas fullt ut.

Bakgrund till ställningstagande

GFF ser vargtillväxten som största hotet från rovdjurspolitiken mot fäbodkulturen. Lösningen för vargens existens i Sverige beror på om det går att hitta en skötselmodell, som tar hänsyn till alla intressenter, i en långsiktigt hållbar överenskommelse.

GFF menar att eftersom fäbodkulturen är mer hotad än renskötseln måste också betydligt större hänsyn tas till fäbodbruket än som hittills skett.

GFF har tidigare lämnat motiv för en skandinavisk vargpopulation. Det gäller inaveln och forskningsbehovet.

GFF föreslår där att vargen ska ges möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de förutsättningar som finns. Hänsyn krävs då givetvis till rennäring, fäbodkultur och annan traditionell verksamhet i de antropogena ekosystem vargen nu är en del av. Beskattning av vargstammen ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

GFF:s förslag avser en bred forskning grundad på empiriska studier och inte på teoretiska räkneexempel. Ett sådant försök i full skala torde av många, även skeptiska till varg, uppfattas som ett meningsfullt test på om det i dagens Sverige finns miljöer med sådan ekologisk livskraft att varg har förutsättningar att fortleva där och långsiktigt bilda livskraftiga bestånd. Den kunskap som vinnas ger t.ex. insikt om vilka kriterier som krävs för underhåll av livskraftiga populationer.

GFF vill påpeka att fäbodkulturen är en marginell företeelse i många avseenden; så ringa att den är hotad och bevarandevärd. Den kräver också en särskild del av forskningen inom fältet traditionellt bruk av biologisk mångfald och hävdvunnen hantering av rovdjursproblem.

GFF framhåller att det är aktiva brukare som direkt möter rovdjursproblemen. De känner sina djur och kan tolka deras beteende och även följa detta bakåt i tiden och ge anvisningar om vad i djurens uppträdande som kan indikera rovdjursstörningar. Sådan kunskap ska förmedlas och ingå som forskningsunderlag. (Jfr artikel 8j Konventionen om biologisk mångfald, CBD.)

GFF uppfattar beteendevetenskaplig forskning som relaterad såväl till människor som till djur. Beträffande djur behövs förbättrad etologisk kunskap både rörande vilda och tama djur liksom i samspelet mellan dem. Betesdjurs reaktioner på rovdjursnärvaro är obestyrkta.

GFF bedömer granskningar av tamdjurs stress och annan ohälsa knuten till rovdjursstörningar minst lika angelägna som studier av stress hos rovdjur som sövs och förses med sändare.

GFF föreslår att Viltskadecenters roll som initiativtagare och pådrivare av forskning stärks.

GFF förordar en kraftsamling till Mittuniversitet samt högskolorna i Karlstad, Dalarna och Gävle för samordnad forskning kring rovdjur, samhälle, utmarksnäringar och kulturbologi.

GFF tycker det är lämpligt att SLU och lämplig centrumfunktion där, får det övergripande ansvaret för samordningen och redovisningen av all forskning för rovdjursförvaltning.

GFF noterar resonemang som utgår från att befintliga vargar i Sverige finns på lämpliga platser. Detta är en felaktig utgångspunkt. Samhällets samordnade bevarandepolitik kräver att särskilda hänsyn tas till områden med fäbodbruk och annat skogsbete utan hägn.

För GFF är fäbodkulturens ställning i landet särskilt intressant. Konventionen om biologisk mångfald har i artikel 8j och anknytande artiklar ägnat särskilt intresse åt verksamheter som fäbodbruk och behovet av positiv särbehandling. Detta kan bekräftas i en förvaltningsplan. Precis som för rovdjurspolitiken är inte antalet (dagens fäboddar i bruk) planeringsgrundande utan mest betydelsefullt är det långsiktiga målet om livskraft. Här finns viktiga gränser för berörda intressen att beakta. Hänsyn ska grundas på Konventionen om biologisk mångfald.

Ståndpunkt

GFF kräver en förvaltningsplan för alla stora rovdjur.

GFF anser att arbetet med rovdjurs- och förvaltningsplaner måste vara föremål för en ständig förbättring. Strävan ska vara att fortlöpande skaffa sig mer erfarenhet och kunskap om såväl rovdjur, som bytesdjur och framförallt utvärdera värdet av de förvaltningsåtgärder som skett. Ekosystemtänkande och landskapssyn måste vara grundläggande och målet att i planerna ta hänsyn till hur alla berörda arter och ekologiska faktorer agerar tillsammans. Syftet får inte förenklas till att landet ska hysa ett visst antal stora rovdjur i landet utan istället vara att nå en optimal mångfaldsnytta.

GFF är säker på att riktlinjer i sådana förvaltningsplaner måste bestämmas för värdering av såväl rovdjurens som andra intressens betydelser. En bedömningsgrund för jakt på varg är normen om 10 mils bredd på buffertzonen mot renskötselområden, vilken måste gälla generellt

även kring fåbodbruk. Sett mot näringens förutsättningar och samhällsvärden kan varg inte accepteras inom fåbodbetesområdet. En enda attack mot ett litet företag och få döda djur kan vara mer förödande än flera attacker mot mer djurtäta företag¹.

GFF finner skäl att citera Utredningen från sidan 379: ”Den enskildes rätt att skydda tamdjur från rovdjursangrepp genom *enskild skydds jakt* har lång tradition i Sverige och rätten omfattas av en bred opinion. Bruket att hålla djur på fritt bete, fåbodbruk, har också en mycket lång tradition i landet, och bland brukarna betonas naturligt nog behovet av att kunna skydda sina djur. Till bilden hör att det i fåbodbruket hålls flera utrotningshotade raser t.ex. fjällkor, rödkullor och äldre lantraser av får och getter, vika precis som rovdjuren har ett skyddsanspråk.”

GFF uppskattar utredningens åsikt att det saknas anledning att inskränka den rätt till enskild skydds jakt som finns. Ett bärande skäl är att sådan sker i mycket liten omfattning, vilket GFF kan bekräfta.

Licensjakt, förvaltningsjakt och enskild skydds jakt

GFF delar inte utredningens uppfattning om *licensjakt*. För detta finns minst två skäl:

- Den praktiska nyttan av jaktformen för hanteringen av rovdjursstörningar; licensjakt är ”blind” i så motto att den inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov.
- Det byråkratiska problemet; det krävs en raffinerad argumentation för att få jaktformen att passa i direktivets snåriga regelverk.

GFF har behandlat problemet grundligt och ser en annan lämpligare lösning i ett system med

- omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en hårt reglerad ”*förvaltningsjakt*”.
  - Enda undantag från en sådan förvaltningsjakt ska vara bruk av sådan ”*enskild skydds jakt*” som beskrivs ovan och polisens rätt (9 § JL) att avliva vilt.
  - Dessa möjligheter ska vara erkända i förvaltningsplanerna, som rörande enskildas jakt bör definiera berörda djurhållare.

GFF delar utredningens uppfattning att rovdjursförvaltning är långsiktig och att jakt kan ske även på arter som inte har ”gynnsam bevarandestatus” ifall det övergripande syftet är att nå sådan status och möjligheten till detta inte äventyras. Lämpligaste jakttid och jaktform på stora rovdjur avgörs inom viltförvaltningsdelegationen. Etisk bedömning ska ingå.

GFF anser att identifierade skadegörande individer eller en grupp skadegörande individer av varg, som inte har gynnsam bevarandestatus, ska kunna förvaltningsjagas och avlivas med stöd av fastställda förvaltningsplaner.

GFF styrker sitt förslag om förvaltningsjakt genom att hänvisa till Lettlands förvaltningsplan för lodjur, som utredningen så föredömligt redovisar (sidan 358).

---

¹ För kännedom vill GFF meddela det kända antal fåbodbrukare som avslutat sin verksamhet eller kommer att sluta på grund av vargangrepp åren 2009 – 2011:

2 brukare i Härjedalen

3 brukare i Dalarna

1 brukare i Gävleborg

GFF betonar att all jakt på rovdjur kräver utbildning och övning. I en organisation med förvaltningsjägare finns förutsättningar att utveckla ett bra system för detta.

GFF anser även att besiktningsmän och ”förvaltningsjägare” för största möjliga objektivitet, oberoende och ständig spetskunskap ska vara anställda direkt vid Viltskadecenter och arbeta med ett enligt förordning tydligt uttalat myndighetsansvar. Genom koncentrationen kan även veterinär, juridisk och ekonomisk expertis rymmas bland besiktningspersonalen, vilket är viktigt vid prövning av t.ex. sekundära skador. Geografisk placering av tjänsteställe är av mer praktisk natur.

GFF förordar en adaptiv rovdjursförvaltning, dvs. lärande. Kunskapen om viltstammarnas utveckling måste således vila på historisk grund och förändringar i förvaltningen ska alltid vara möjliga på grund av gjorda erfarenheter.

GFF ser också en samordning av kompetenser inom Viltskadecenter som en möjlighet till både en billigare och rationellare administration. Man bör även kunna räkna med en minskning av antalet tillfälligt anställda till mer omfattande fast anställning. Viltspårare och förvaltningsjägare kan t.ex. i vissa fall vara samma personer.

GFF vill beträffande skydds jakt på vilt ”oavsett vad jakträttsinnehavare anser”, så kallad tvångsjakt, påpeka att den kan hanteras som förvaltningsjakt och behandlas i förvaltningsplan.

GFF anser att en långsiktig strategi för bevarande och förvaltning av de stora rovdjuren, inbegripet en strikt reglerad beskattning av stammarna genom jakt, ökar förutsägbarheten och kan höja toleransnivån samt öka acceptansen av rovdjurspolitiken. I förvaltningsplaneringen ska man värdera behovet av förebyggande åtgärder och beståndsbeskattning genom förvaltningsjakt. Det ingår även att definiera vissa nyckelbegrepp som t.ex. ”problemdjur” (jfr tidigare nämnda Lettlands förvaltningsplan).

GFF tror att det är bra med täta utvärderingar av förvaltningsplanerna, inte minst för tillämpningen av den adaptiva förvaltningen. Även utvärdering av effekter av förebyggande åtgärder och utbetalda ersättningar är viktig.

Ekonomi

GFF förutsätter att rovdjursförvaltningen helt kommer att bära sina egna kostnader. Det vill säga att den genomförs helt med statsmedel och att inga befolkningsgrupper kommer att få bära större bördor på grund av politiken än andra.

GFF har uppfattningen att det är kostnadseffektivt att driva en rovdjursförvaltning som grundas på ett förtroendefullt samarbete med de grupper som är närmast berörda av landets stora rovdjur.

GFF tror att bred information som ger tillgång till fakta som kan bilda grund för en saklig debatt och underlag för egna åsikter bidrar till en smidigare förvaltning och låga kostnader.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Birgitta Höglund
kontakt i rovdjursfrågor

2010-10-10

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fäbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fäbodbruket.

En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”

Rovdjuren och dess förvaltning, SOU 2007:89, sidan 590

Naturvårdsverket
106 48 STOCKHOLM

Remissvar: Naturvårdsverkets förslag om genetisk förstärkning av vargstammen i Sverige

Dnr 429-1814-10

Gävleborgs Fäbodförening, GFF, ingår i Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation i Gävleborgs län, VFD X. Detta remissvar är utarbetat i GFF som underlag för arbetet i VFD X. Det ska även användas som GFF:s remissvar direkt till Naturvårdsverket. Hela regeringsuppdraget präglas i sitt slutskede av tidsnöd och agerandet från GFF är ett led i viljan att något lindra denna. Beslutet om svaret är taget i styrelsen för GFF efter föredragning av ordinarie ledamoten i VFD X, Birgitta Höglund och utredningsansvarige Kelvin Ekeland. Birgitta Höglund har styrelsens förtroende att underteckna remissvaret.

Remissvaret tar sin utgångspunkt i föreningens rovdjurspolicy (finns på www.xfabodar.se) och i första hand två stycken i denna

- dels inledningens avslutande stycke där det godtas att de stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn i vårt land bedöms vara så få att arterna ännu inte kan betraktas som långsiktigt livskraftiga och att målet är att Sverige ska ha livskraftiga stammar av de nämnda arterna. Beträffande verksamhet inom jordbruk och rennäring skall förekomsten av rovdjur emellertid inte få hindra möjligheten att där bedriva djurskötsel.
- dels förtydligandet av förra styckets avslutning: Fäbodbrukarna kan inte ta på sig de ökade kostnader i form av intensivare djurtillsyn och andra åtgärder som starkare rovdjurstammar kräver. Rovdjursförvaltningen skall belastas av de extra kostnader en fäbodbrukare kan drabbas av genom krav på hänsyn till rovdjur inom sitt verksamhetsområde. Fäbodbrukarnas synpunkter måste väga tungt då åtgärder som kan förebygga rovdjursskador skall sättas in. En ny form av ersättning kan vara kompensationsbidrag, som utgår generellt till fäbodbrukare inom områden där rovdjursförekomst kräver särskilda förebyggande åtgärder. Länsstyrelserna skall vara skyldiga att lämna ersättning för alla skador björn, järv, lo, varg eller kungsörn orsakar en fäbodbrukare. Alla former av skador som fäbodbrukare kan drabbas av såväl personligen som i sina företag och som på något sätt kan härledas till de stora rovdjurens närvaro skall ersättas fullt ut.

GFF konstaterar att remissen gäller sex punkter och vill disponera svaret efter dessa:

1. Sättet att välja områden som passar för utsättning av vargar
2. Kriterier för val av sådana områden
3. Kriterier för val av sådana områden särskilt gällande valpar

4. Kontroll av utsatta vargar
5. Kostnadsberäkning för genetisk förstärkning genom utsättning
6. Länsstyrelsens ansvar till följd av utsättning av varg

Slösa inte med tid

GFF inleder dock med att tiden för remissbehandlingen är oerhört kort, vilket särskilt missgynnar ideella organisationer utan resurser att hålla eget kansli. Detta inverkar i sin tur på möjligheten att diskutera och förankra olika synpunkter och stärka tilltron till myndigheternas vilja och förmåga att genomföra viktiga uppdrag. Att i ett akut skede förlänga remisstiden löser inte besvärliga problem med planering av diskussionsmöten och liknande. Ambitionen med uppdrag till forskare och samverkan mellan olika expertmyndigheter samt breda arbets- och kommunikationsgrupper är bra men man bör erfarenhetsmässigt veta vilka planeringskrav detta medför. Det är inte gynnsamt för det förväntade förtroendet i mottagarleden när det i slutändan är där de negativa konsekvenserna uppstår. Jäkt framför deadlines främjar inte bra produkter.

I detta sammanhang vill GFF dock berömma Naturvårdsverket, som under rubriken *Uppdrag till länsstyrelserna om lämpliga utsättningsområden* framhåller värdet av att länsstyrelserna får resurser och tid – lämpligen ett till två år – för att ta fram förslag på utsättningsområden.

Miljödepartementets avsikt att bjuda in till ett remissmöte är en fin gest men erfarenheten av sådana arrangemang är att de ger betydligt mindre i utbyte än de kostar deltagarna. Alla kan inte heller göra sig hörda i sådana sammanhang.

Sättet att välja områden som passar för utsättning av vargar

GFF anser det viktigt att vid slutligt urval av utsättningsområden utgå från bestämda kriterier. GFF godtar regeringens beslut som ligger till grund för Naturvårdsverkets förslag men står fast vid de synpunkter GFF bl.a. har fört fram i sitt remissvar i mars 2009 om Naturvårdsverkets rapport av tre regeringsuppdrag rörande förvaltning av rovdjur. Ett uppriktigt bemötande av GFF:s uppfattningar skulle stärka trovärdigheten i det framförda beslutsunderlaget.

GFF noterar förslaget hänsyn till biologiska och socioekonomiska kriterier liksom bristen på helhetssyn och beaktande av övrig biologisk mångfald. Resonemanget i förslaget utgår från att befintliga vargar i Sverige finns på lämpliga platser. Detta är en felaktig utgångspunkt. Samhällets samordnade bevarandepolitik kräver att särskilda hänsyn tas till områden med fåbodbruk och skogsbete.

För GFF är fåbodkulturens ställning i landet särskilt intressant. Konventionen om biologisk mångfald har i artikel 8j och anknytande artiklar ägnat särskilt intresse åt verksamheter som fåbodbruk och behovet av positiv särbehandling. Detta kan bekräftas i en förvaltningsplan. Precis som för rovdjurspolitiken är inte antalet (dagens fåboddar i bruk) planeringsgrundande utan mest betydelsefullt är det långsiktiga målet om livskraft. Här finns viktiga gränser för berörda intressen att beakta. Hänsyn ska grundas på Konventionen om biologisk mångfald.

Det krävs en förvaltningsplan för alla stora rovdjur. Riktlinjer i denna måste bestämmas för värdering av såväl rovdjurens som andra intressens betydelser. En sådan plan är bra i många sammanhang, inte minst om utsättning av varg är aktuell. Normen om 10 mils bredd på buffertzonen mot renskötselområden bör gälla generellt även kring fåbodbruk. Sett mot näringens förutsättningar och samhällsvärden kan varg inte accepteras inom fåbodbetesområdet.

Kriterier för val av sådana områden

En brist är att urvalet binds till län. Vargens gamla områden är egentligen de traditionella gränsmarkerna mellan landets ursprungliga territorier. Listan med kriterier är bra. Stora hänsyn har tagits till samhälleliga och humanitära infallsvinklar. Det förefaller bara så förträffligt att man vägrar tro på förslaget.

Detta är menat som beröm men är också en karakteristik av det förtroende (eller brist på) som förvaltningen av rovdjur hittills framkallat i organisationer som GFF. Det är imponerande att av tio kriterier är tre biologiska och åtta socioekonomiska. Det sjunde området ”*med låg täthet av betande tamdjur*” är kombinerat biologiskt och samhälleligt.

Påståendet i detta fall, att *låg täthet av tamdjur* minskar risken för att varg attackerar tamdjur etc. är förrädiskt. I bedömningen måste också ligga vilka slags betande tamdjur det rör sig om och vilka företag det är som kan drabbas. En enda attack mot ett litet företag och få döda djur kan vara mer förödande än flera attacker mot mer djurtäta företag².

Ett krav på ”*särskild hänsyn*” till områden med fäbodbruk och skogsbyte är bra. Med ”*särskild hänsyn*” avser GFF en buffertzonen enligt ovan och att ersättning lämnas för alla slags kostnader björn, järv, lo, varg eller kungsörn orsakar en fäbodbrukare (GFF:s policy).

Kriterium nio, som betonar områden där länsstyrelsen har ”*god kommunikationskompetens*” är dunkelt. GFF anser att alla berörda länsstyrelser ska vara kompetenta i sitt umgänge med folk som kan bli påverkade av en vargflytt. Saknas sådan erfarenhet måste den anskaffas.

Att uppmärksamma är att Internet för många fortfarande är en fråga om otillgänglighet.

Av smittskyddsskäl är det ytterst olämpligt att flytta spontant immigrerande vargar in i landet.

Kriterier för val av sådana områden särskilt gällande valpar

GFF kan ha etiska synpunkter på hur valpar ska anskaffas men kan annars se fördelar med metoden. Ifall valpar kan uppbringas under etiskt godtagbara förhållanden (eventuellt avel under kontroll) bör metoden främja genetisk styrka hos dem som vuxna individer och dessutom gynna denna genom det naturliga urvalet.

Kontroll av utsatta vargar

GFF lämnar inga synpunkter på det resonemang som redovisas. Möjligen bör framhållas att exemplet på mål förefaller väldigt teoretiskt och ökar avståndet till folket i länet.

Kostnadsberäkning för genetisk förstärkning genom utsättning

GFF går inte in på kostnader i kronor. Föreningen vill däremot framhålla att kostnaderna för vargförvaltning och övrig rovdjursförvaltning är oerhört betydelsefull då myndigheterna vill stärka tilltron till sin kompetens och verksamhet. Sättet att hushålla med pengar och prioritera olika verksamheter kan avgöra rovdjurspolitikens framtida möjligheter. Att beakta är att alternativet till vad som kan anses som oskäligen förvaltningskostnader måste vara en annan rovdjurspolitik.

---

² För kännedom vill GFF meddela det antal fäbodbrukare som avslutat sin verksamhet eller kommer att sluta på grund av vargangrepp åren 2009 – 2011:

2 brukare i Härjedalen

3 brukare i Dalarna

1 brukare i Gävleborg

Kostnaderna för utsättning måste ses i ett stort sammanhang för att summorna ska bli fattbara. Rovdjursförvaltningen skulle vinna i trovärdighet om en övergripande och väl genomsynlig årlig budget presenterades. Allmänheten är verkligen intresserad av att kunna jämföra olika poster som t.ex. åtgärder som förebygger rovdjursskador, inventeringar av rovdjur, hantering av skyddsjakt och licensjakt, ersättningar för störning av rovdjur, genetisk forskning m.m.

GFF vill väcka idén om en inträngande granskning och genomlysning av rovdjurspolitikens kostnader och utbyten, från administration och fältverksamhet till genetiska vinster och förluster (jämför ingressens citat från rovdjursutredningen om att se och värdera helheten). GFF föreslår att uppdraget ges åt Sveriges lantbruksuniversitet – SOL och Naptek/CBM.

Länsstyrelsens ansvar till följd av utsättning av varg

GFF har uppmärksammat och sätter värde på att länsstyrelserna får möjlighet och tid – ett till två år – för att ta fram förslag på utsättningsområden. Detta ger stora möjligheter till ett verkligt och välbehövligt medbestämmande och bred förankring. Det har funnits en besvärande myndighetsattityd som gett uttryck för att alla problem inom rovdjurspolitiken kan lösas genom att förklara att det egentligen inte finns några problem. Så enkelt är det inte. Ett medvetande om detta förefaller nu att mogna hos allt fler.

Vad som krävs är väl motiverade underlag för beslut. Och att motiven kan debatteras till dess alla förstår de argument man stöder sig på, även om motparten inte alltid kan acceptera inställningen. Förslaget om medborgarprocesser är bra men svårt att genomföra på ett meningsfullt sätt. Det finns emellertid all anledning att utnyttja tillfället för att få en bred genomlysning av rovdjurspolitiken i praktiken och med tonvikt på lösning av de genetiska problemen.

Med Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Veterinärmedicinska anstalten i samverkan med länsstyrelserna och ett urval studieförbund bör dock en bred medborgarprocess med helhetssyn på problemen kunna drivas med framgång. Goda erfarenheter av hur liknande processer kan genomföras bör finnas dokumenterade inom Jordbruksverket och Skogsstyrelsen. Avgörande är att processen inte tillåts urarta till snäv propagandaverksamhet. De ideologiska låsningar som finns i vissa organisationer måste lösas innan arbetet inleds. Det regionala samordningsansvaret måste vara respektive länsstyrelses.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Birgitta Höglund
kontakt i rovdjursfrågor

2010-10-15

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fäbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fäbodbruket.

En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”

Rovdjuren och dess förvaltning, SOU 2007:89, sidan 590

Naturvårdsverket
106 48 STOCKHOLM

Remissvar: Naturvårdsverkets förslag 2 om genetisk förstärkning av vargstammen i Sverige

2010-10-13; Dnr 429-1814-10

Gävleborgs Fäbodförening, GFF, kan inte godta annan form av utsättning än utplantering av valpar efter vargar i nordisk djurpark. Garantier kan på så sätt fås om både hälsa och ursprung.

GFF ingår i Länsstyrelsens viltförvaltningsdelegation i Gävleborgs län, VFD X. Ordinarie ledamoten i VFD X, Birgitta Höglund har styrelsens förtroende att besvara denna del av remissen i samarbete med föreningsmedlemmar efter hennes val. Yttrandet ska dels vara underlag för arbetet i VFD X. Det ska även användas som GFF:s remissvar direkt till Naturvårdsverket (NV).

Tiden för remissbehandlingen är oerhört kort, vilket särskilt missgynnar ideella organisationer utan resurser att hålla eget kansli. Detta inverkar i sin tur på möjligheten att diskutera och förankra olika synpunkter och stärka tilltron till myndigheternas vilja och förmåga att genomföra viktiga uppdrag. Att i ett akut skede förlänga remisstiden löser inte besvärliga problem med planering av diskussionsmöten och liknande. Ambitionen med uppdrag till forskare och samverkan mellan olika expertmyndigheter samt breda arbets- och kommunikationsgrupper är bra men man bör erfarenhetsmässigt veta vilka planeringskrav detta medför. Det är inte gynnsamt för det förväntade förtroendet i mottagarleden när det i slutändan är där de negativa konsekvenserna uppstår. Jäkt framför deadlines främjar inte bra produkter.

Agerandet från GFF, att dels använda yttrandet i VFD X, dels i svar direkt till NV, är ett led i viljan att något lindra tidsnöden.

Miljödepartementets avsikt att bjuda in till ett remissmöte är en fin gest men erfarenheten av sådana arrangemang är att de ger betydligt mindre i utbyte än de kostar deltagarna. Alla kan inte heller göra sig hörda i sådana sammanhang. GFF förväntar sig istället en remiss också från Miljödepartementet.

Remissvaret tar sin utgångspunkt i föreningens rovdjurspolicy (finns på www.xfabodar.se) och i första hand de två stycken i denna som citeras i förra delen av remissvaret.

GFF har noterat att innehållet i regeringens proposition En ny rovdjursförvaltning (prop. 2008/09:210), inte direkt accepteras som fakta av Naturvårdsverkets utredare utan endast

citeras – ”enligt propositionen” – som skäl för utredningen som presenteras. GFF uppfattar detta som ett uttryck för att det underlag som propositionen redovisar inte är obestridligt.

Uppdelning av regeringsuppdraget

Den här remissen, där åtta olika tillvägagångssätt för att genetiskt förstärka den skandinaviska vargstammen, gäller varifrån vargarna ska hämtas, bedömningar om djurskydd, smittskydd och biologiska frågor.

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har huvudansvar för riskvärdering medan Jordbruksverket (SJV) svarar för bedömningar om riskhantering.

Därtill har NV uppdragit åt vargforskare och genetiker att bedöma ekologiska och genetiska aspekter av import av varg från olika länder.

Slutliga bedömningar har gjorts av NV, SVA och SJV.

Smittorisker

De huvudsakliga smittoriskerna gäller rabies samt två arter av dvärgbandmask.

Rabies finns inte i Sverige och Norge. Sjukdomen har heller inte konstaterats i Finland, men eftersom gränsen är öppen för passage av vilda djur går det inte att deklarerera Finland som rabiesfritt land. Finland försöker förebygga rabies genom att lägga ut pellets med rabiesvaccin på gränsen mot Ryssland.

Två sorter av dvärgbandmask:

1. Rävns (utgör störst risk för människor) och
2. Hundens

Bedömningarna om smittorisker är baserade på antaganden.

Vargar kan tillföras stammen i Sverige på flera sätt

- Vargar från olika länder och sättas ut som valpar eller vuxna.

För valpar beskrivs tre sätt:

1. Valpar från nordisk djurpark
2. Valpar från hägn där utländska vargar placerats och reproducerat sig.
3. Valpar från utländsk lya

- Fyra (fem) olika tillvägagångssätt för vuxna vargar beskrivs.

1. Vuxna vargar som fångas in i Finland, avmaskas och vaccineras mot rabies, sändarföres och tas efter 6 månader in i Sverige för utsättning.
2. Vuxna vargar som invandrat till Norge och fångas in, avmaskas och vaccineras mot rabies, sändarföres och tas efter 6 månader in i Sverige för utsättning.
3. Vuxna vargar som tas från ett annat land och placeras i isoleringshägn i 6 månader och behandlas mot rabies och dvärgbandmask för att därefter sättas ut.
4. Vuxna vargar som tas direkt från ett annat land till Sverige, behandlas mot rabies och dvärgbandmask och sätts ut direkt.

(5) Därtill redovisar remissen ett femte sätt där svenska vargtikar insemineras artificiellt.

- Vild varg som fångas efter att den invandrat naturligt i Sverige, om det är lämpligt från biologiska, socioekonomiska och veterinära synpunkter (regeringens erinring).

Synpunkter på förslagen om utsättning av varg

Hantering av vuxna vargar på föreslagna sätt är motbjudande och därtill omständligt och onödigt resurskrävande. Beträffande tanken att flytta och använda spontana invandrare för att

genetiskt stärka den svenska vargstammen är denna osmaklig och därtill riskabel. Det är möjligt att ett djur med okänt ursprung är smittbärare för både rabies och dvärgbandmask. Risken med invandrade vargar ska jämföras med alla andra djur som rör sig över gränserna och de åtgärder som vidtas rörande dessa; exempelvis mårhund.

GFF kan av praktiska, etiska och ekonomiska skäl inte godta annan form av utsättning annat än alternativ ett (1) för valpar, det vill säga utplantering av valpar efter vargar i nordisk djurpark. Garantier kan fås om hälsa och ursprung. Metoden är tekniskt genomförbar och beprövad.

Ställningstagandet gör att inga andra metoder kommenteras.

Metoden avser flytt av 1-3 veckor gamla valpar från nordisk djurpark. Valparna hämtas från lyan i djurparken, avmaskas, veterinärundersöks samt behandlas enligt anvisningar från SVA. Om valparna är friska transporteras de till en lya med valpar i ungefär samma ålder för omedelbar utplacering.

Särskild kommentar

NV talar om att hybridisering förekommer mellan vild varg och hund i Baltikum och drar slutsatsen att av den anledningen kan djur från Baltikum vara olämpliga för utsättning i Sverige.

GFF har i remissvar om NV:s redovisning av tre regeringsuppdrag om förvaltning av rovdjur

–

mars 2010; M2009/662/Na – tagit upp också genetiska frågor. Eftersom den propositionstext som aktuell utredning bygger på kan bestridas vill GFF repetera en del och koppla det resonemanget med NV:s uppgifter. Att notera är att GFF liksom många andra för så kort tid sedan som ett halvt år inte var medvetna om de nu allmänt uppenbara riskerna för spridning av allvarliga sjukdomar genom immigrerande djur.

”GFF hävdar uppfattningen att rovdjursstammarnas utveckling måste ses i ett biogeografiskt eller landskapsekologiskt sammanhang där varje biologisk population ses i förhållande till övriga delar i det gemensamma livsrummet. Innan en art börjar skötas för att få sin ställning stärkt måste livsrummets möjligheter att hysa en population bestämmas. Där brister svensk rovdjurspolitik.

Uppgiften om vargens prekära genetiska situation bygger på hypoteser. Frågan måste ställas om vad inavel verkligen innebär för hunddjur. Det gäller en art som genom medveten inavel fått den förmodligen största variationen vi känner. Det bortfall som sker genom effekter av inavel är ett led i det naturliga urvalet och för anpassning till aktuellt livsrum. Med ren förvaltningsjakt kan egenskapen gynnas.

GFF föreslår att vargen får möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de naturliga förutsättningar som finns. Statistiskt kan man räkna med en ny invandrad varg vart femte till vart åttonde år. Hänsyn krävs givetvis till rennärning, fäbodkultur och annan traditionell verksamhet i de antropogena ekosystem vargstammen blir en del av. Beskattnings av varg ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

Risken att vargen kan försvinna från landet, exempelvis i avsaknad av genetiskt inflöde eller brist på goda livsmiljöer, kan tas eftersom arten som sådan inte är hotad. Däremot vinnas, globalt sett, ovärderlig kunskap för bevarande av biologisk mångfald. Insikter som krävs för analyser av vad en långsiktigt livskraftig vargpopulation i världen behöver. Kanske får vi också en skandinavisk vargart, särskilt anpassad till våra förhållanden.”

Nu för NV in en ny aspekt och ger exempel från Baltikum: *Hybridisering förekommer mellan vild varg och hund i Baltikum. Första generationens avkomma kan lätt identifieras men inte senare generationers avkommor. Av den anledningen kan djur från Baltikum vara olämpliga.*

NV redovisar inte riskerna med hybridiseringen eller varför detta är vanligt i Baltikum. Man kan dock anta att man ser fara för negativa lynnesförändringar hos ”vargen” och att de tämligen tätt befolkade baltiska länderna ger underlag för detta fenomen, vilket inte är så frekvent i Finlands och Rysslands glesare bygder. Med andra ord är vargens livsrum i Baltikum och Sverige ganska lika. Den av NV redovisade risken med hybridisering kan således lätt bli allvar också här.

GFF förmodar att det finns akut brist på goda naturliga livsmiljöer i både Sverige och Baltikum.

Konsekvenserna av detta måste accepteras ifall det visar sig riktigt.

Sammanfattande bedömning

Utredarna anser i sin summering att man för att klara den genetiska förstärkning av den skandinaviska vargstammen, som regeringens proposition förutsätter, behöver flera av alternativen genomföras parallellt.

GFF delar inte av den uppfattningen. Ett lugnt och metodiskt arbete gynnar såväl rovdjursförvaltningen i stort som dess ekonomi,

GFF vill dessutom påpeka att det är fel inställning till det gemensamma ansvar internationella överenskommelser innebär att en nation ensam ska lösa problem som delas med en annan.

GFF avslutar yttrandet med att upprepa ståndpunkten att rovdjursstammarnas utveckling måste ses i ett biogeografiskt eller landskapsekologiskt sammanhang där varje biologisk population ses i förhållande till kraven från övriga delar i det gemensamma livsrummet. Innan en art börjar skötas för att få sin ställning stärkt måste befintliga biotopers utsikter att hysa en population och samtidigt tillgodose övriga anspråk på territoriet bestämmas (se ingressen).

Där brister svensk rovdjurspolitik.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Birgitta Höglund
kontakt i rovdjursfrågor